

ศึกษาโบราณคดีจากแสตมป์

ของ

วิจารณ์ ไชยสุต ธ.บ.

ตอนที่ ๑

การเล่นแสตมป์โดยเฉพาะอย่างยิ่งแสตมป์ไทย ถ้าจะให้เกิดคุณประโยชน์อย่างสมบูรณ์แล้ว มิใช่แต่เพียงทำเป็นงานอดิเรกคือ สะสมให้ได้ครบชุดหรือมีจำนวนมาก ๆ เท่านั้น หากแต่จักต้องศึกษาเบื้องหลังของภาพในดวงแสตมป์และตราประทับบนแสตมป์ซึ่งบอกถึงประวัติชื่อเมืองเก่า ๆ ของไทยหรือประวัติศาสตร์ของชาติอีกด้วย ก็จะได้รับความรู้และเพลิดเพลินและความรู้กว้างขวางในด้านโบราณคดีการเก็บรักษาไว้ให้บุคคลชั้นหลังได้ศึกษากัน ดังนั้น นักเล่นแสตมป์ที่ดีจึงต้องทำการศึกษาร่วม ๆ กับการสะสมแสตมป์ด้วยการเสาะหาและค้นคว้าอยู่เสมอแล้วเก็บรวบรวมเข้าไว้และเผยแพร่ต่อไปตามโอกาสและอริยาศัย

อันว่าเบื้องหลังของภาพในดวงแสตมป์นั้นเช่นว่า แสตมป์รุ่นที่ ๓ “พระพักตร์เพียน” วิสัยนักเล่นที่แท้จริงแล้วจะต้องศึกษาถึงเบื้องหลังของภาพว่าทำไมจึงเรียกว่า พระพักตร์เพียน เมื่อสืบสาวราวเรื่องดูก็จะเป็นที่ประจักษ์ว่าครั้งนั้นสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประทับอยู่ที่เมืองโคราช โปรดเกล้าฯ ให้ช่างภาพเข้าทำการถ่ายพระบรมฉายาลักษณ์เพื่อนำไปพิมพ์แสตมป์ในลักษณะพระพักตร์เสี้ยว (คือหันข้าง) แต่โดยที่ช่างภาพมัวตั้งกล้องอยู่นานกว่าจะลงมือถ่ายได้พอดีทรงฉินพระพักตร์ไปหน่อย ภาพที่ออกมาจึงไม่เป็นพระพักตร์เสี้ยว และก็ไม่ใช่พระพักตร์ตรงเหมือนกับรุ่นที่ ๒ แต่ผิดเพี้ยนไป จึงได้เรียกว่า “พระพักตร์เพียน” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “โคราช” เพราะว่าขณะนั้นเสด็จประทับอยู่ที่เมืองนั้น

หรือว่าแสตมป์รุ่นที่ ๖-๗ “วัดแจ้ง” พิมพ์เป็นภาพเด็ก ๒ คนไว้ผมจุกอยู่ในชุดวันเกิดยืนประคองพระบรมรูป เบื้องหลังเป็นภาพวัดอรุณราชวราราม ก็ควรศึกษาให้รู้ว่าเหตุที่พิมพ์ภาพเช่นนั้นก็เนื่องด้วยในสมัยนั้นทรงโปรดการเสด็จประพาสต้น วันหนึ่งเสด็จผ่านพวกเด็ก ๆ กำลังลงเล่นน้ำกัน พอแลเห็นพระองค์ท่านต่างก็จำได้ จึงรีบขึ้นจากน้ำโดยไม่ทันแต่งตัวตรงมากราบถวายบังคมพร้อมกัน ส่วนวัดก็เป็นสัญลักษณ์ของ

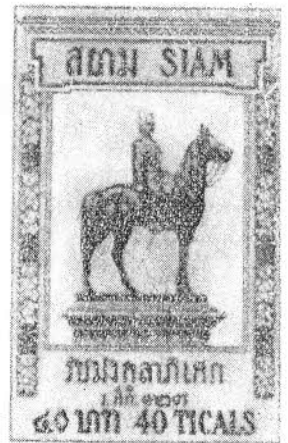

พระพุทธศาสนาซึ่งประดิษฐานอยู่ในแผ่นดินไทยเท่ากับประกาศให้ทั่วโลกได้รู้ว่าเป็นเมืองพระพุทธศาสนา

หรือว่าแสตมป์รุ่นที่ ๘ “พระบรมรูปทรงม้า” ซึ่ง
พสกนิกรทั้งมวลพร้อมใจกันบริจาคเงินน้อมเกล้าฯ ถวายให้จัด
สร้างขึ้นไว้เป็นราชอนุสรณ์ในสมเด็จพระปิยมหาราชเจ้า ใน
โอกาสที่เป็นวันครบรอบ ๔๐ ปีของการเสวยราชสมบัติในปี ร.ศ.
๑๒๗ และเป็นที่ยึดถือถึงการที่พระองค์ท่านทรงบังคับม้าพระที่นั่ง
ที่คู่กายไว้ได้ด้วยพระบุญญาบารมี เช่นเดียวกับแสตมป์รุ่นที่
๑๔ “มณัฏฐิลา” จะบอกให้เรารู้ว่าเป็นการสมโภชสมเด็จพระ
พระมหาธีรราชเจ้าซึ่งเสวยราชย์เสมอด้วยรัชกาลที่ ๒ ก็ครบ
๑๕ ปี ใน พ.ศ. ๒๔๖๘ ทำนองเดียวกัน แสตมป์รุ่นที่ ๑๗ “ฉลอง
สะพาน” ก็เป็นการเฉลิมฉลองราชวงศ์จักรีมีอายุครบ ๑๕๐ ปี
เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เพราะได้พิมพ์ภาพพระบรม
ฉายาลักษณ์ในรัชกาลที่ ๑ คู่กับรัชกาลที่ ๗ ทั้งชุด แต่มีดวงหนึ่ง
เป็นพระราชอนุสาวรีย์ในรัชกาลที่ ๑ ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่หัว
สะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ฝั่งพระนคร นอกจากนั้นยังพิมพ์ปลง
ไว้ด้วยว่า พ.ศ. ๒๓๒๕ กับ ๒๔๗๕

หรือว่าแสตมป์รุ่นที่ ๓๖ “ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ”
พิมพ์เป็น ๓ แบบ ล้วนแต่มีความหมายอันสืบเนื่องมาแต่พระ
พุทธศาสนาที่มีอายุครบ ๒,๕๐๐ ปี ได้แก่แบบแรกเป็นภาพล้อ

พระธรรมจักรกับกวางหมอบ อันหมายถึงปาฏิสีปตนมฤคทายวัน คือ เป็นที่แสดงธรรมจัก
กับปวตน์สูตรโปรดปัญจวัคคีย์เป็นอันดับแรก แบบถัดมาเป็นภาพล้อพระธรรมจักรกับนิ้วพระหัตถ์
อันหมายถึงปฐมเทศนา คือ เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้ร้อยสี่ ๔ แล้วก็ได้ประกาศพระศาสนาเป็น
ครั้งแรก แบบสุดท้ายเป็นภาพล้อพระธรรมจักรกับปฐมเจดีย์ อันหมายถึงสัญลักษณ์แห่งความ
มั่นคงของพระบรมพุทธศาสนาในดินแดนแห่งนี้ เมื่อศึกษาต่อไปก็จะรู้เลยไปถึงว่าพระพุทธเจ้าได้
ประทานพุทธาณุญาตให้ใช้สังฆเวณีสถาน ๔ แห่ง สำหรับพุทธสาวกผู้ใคร่จะได้เห็นพระองค์ไปปลง
ธรรมสังเวชคือ ที่ประสูติ ณ บาลุมพินีแขวงเมืองกบิลพัสดุ์ที่ ที่ตรัสรู้ ณ โพธิพุกษมณฑลแขวง
เมืองกยา ที่ประทานปฐมเทศนา ณ ตำบลสิปตนมฤคทายวันแขวงเมืองพาราณสี ที่ปรินิพพาน
ณ ตำบลสาวันแขวงเมืองกุสินารา แล้วต่อมาบรรดาพุทธศาสนิกชนได้จัดสร้างของที่ระลึกเพื่อ
เป็นที่สักการบูชาแทนพระพุทธองค์ คือ ดอกบัวหมายถึงตอนประสูติ ต้นโพธิ์และอาสนะแปล่าหมายถึง
ถึงตอนตรัสรู้ พระธรรมจักรและกวางหมอบหมายถึงตอนปฐมเทศนา สลุปหมายถึงตอนปรินิพพาน

ศาสนาพุทธได้เผยแพร่เข้ามาในเมืองไทยตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (ครองราชย์ราว พ.ศ. ๒๗๐ - ๓๑๑) มีหลักฐานคือพระปฐมเจดีย์ (องค์เดิมที่บรรจุอยู่ภายในพระเจดีย์องค์ปัจจุบัน) กับพระธรรมจักรศิลาซึ่งอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดพระนคร (นำมาจากจังหวัดนครปฐม) เป็นรูปงจักรและวงกลมรอบเหลี่ยมหลังตั้งประกอบอยู่ค้ำหน้า พระพุทธศาสนาทำให้ไทยเรามีปูชนียวัตถุอันควรแก่การทูลน้อมและรักษาไว้เป็นอย่างดี ได้แก่

- ✓ (๑) พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม สูงที่สุดในโลก ๓๘๐ ฟุต
- (๒) พระนอนวัดขุนอินทประมูล จังหวัดอ่างทอง ยาวที่สุดในโลก ๕๐ เมตร
- (๓) พระงามวัดจันทรมิต จังหวัดลพบุรี ใหญ่ที่สุดในโลก สูง ๑๒๕ ฟุต
- (๔) พระแก้วมรกต จังหวัดพระนคร มีค่าที่สุดในโลก
- (๕) พระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก งามที่สุดในโลก
- (๖) พระทองคำวัดไตรมิตร จังหวัดพระนคร ใหญ่ที่สุดในโลก หนักดกกว้าง ๕ ตันครึ่ง
- ✓ (๗) สมเด็จพระพุทธโคดม จังหวัดสุพรรณบุรี ใหญ่ที่สุดในโลก หนักดกกว้าง ๕ วา ๑ กีบ สูง ๗ วา ๑ กีบ ปางมารวิชัย สร้างเสร็จเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๒

หรือว่าแสดมปฐมนี่ ๑๐๖ “รัฐสภา” พิมพ์เป็นภาพพระที่นั่งอนันตสมาคมอันเป็นที่ประชุมรัฐสภายามในกรอบสี่เหลี่ยมสี่ตรง ซึ่งมีความหมายว่า สี่แสดคือชาติ สี่ขาวคือศาสนา สี่น้ำเงินคือพระมหากษัตริย์ รัฐสภาคือการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หากศึกษาโดยละเอียดต่อไป ก็จะรู้ว่าประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งมาจากประชาชนชาวไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ฉบับวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ภายหลังได้ถูกแก้ไขและเพิ่มเติมในปี ๒๔๘๘ พ.ศ. ๒๔๙๐ พ.ศ. ๒๔๙๒ พ.ศ. ๒๔๙๕ กระทั่งมีการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญทั้ง ๕ ฉบับ แล้วตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทำการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้นใหม่ โดยกำหนดให้มีรัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรกับวุฒิสภาซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ในที่สุดก็ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ และตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งขึ้น ณ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ มีพรรคต่าง ๆ ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งสิ้น ๑,๖๔๑ คน (เป็นสตรี ๓๔ คน) ต้องวางเงินประกันคนละ ๕,๐๐๐ บาท กับรูปถ่าย ๙๓๗ รูป ผลปรากฏว่าได้แก่พรรคสหประชาไทย ๗๕ คน พรรคประชาธิปไตย ๕๗ คน ไม่สังกัดพรรค ๗๒ คน นอกนั้นเป็นพรรคย่อย (เป็นสตรี ๖ คน) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๑๙ คน วุฒิสภา ๑๖๔ คน (เป็น ๓ ใน ๔ ของสภาผู้แทนราษฎร) เปิดประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒

ตอน ๒

คราวก่อน ได้พูดถึงการศึกษาเบื้องหลังของภาพในทองแถมบัพทำให้ได้รับความรู้ใน
ด้านโบราณคดีพอเป็นสังเขปมาแล้ว คราวนี้ จะพูดถึงการศึกษาตราประทับบนแถมบัพซึ่งบอกถึง
ประวัติชื่อเมืองเก่า ๆ ของไทยต่อไป กล่าวคือ

ตราประทับว่า “กาลสินธุ์” อันหมายถึงเวลาเปรียบดังสายน้ำไหล และ “กาลสิน”
มีความหมายว่าเวลาเป็นเงินเป็นทอง จึงเป็นเครื่องเตือนสติว่าเวลาเป็นของมีค่าและไม่คอยผู้ใด
แต่ปัจจุบันนี้กลับใช้ว่า “กาฬสินธุ์” แปลว่า น้ำสีดำ ยังไม่เข้าใจเหมือนกันว่ามีความมุ่งหมายเป็น
ประการใด

หรือตราประทับว่า “กระบิล” หมายถึงลิง และ “กระบินทร์” คือพญาลิง ซึ่ง
ตำบลนี้เคยเป็นเมืองหน้าด่านเรียกว่าด่านหนุมาน ยกฐานะเป็นเมืองเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๖ แล้วลด
ฐานะลงเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ปัจจุบันนี้ใช้ว่า “กบินทร์บุรี” แปลว่า เมืองพญาลิง
ตรงตามความหมายเดิม หากแต่ถ้ามีฐานะเป็นอำเภอ

หรือตราประทับว่า “เชียงใหม่” ที่แท้คือจังหวัดเชียงใหม่แน่นอน จึงทำให้ได้รู้ว่า
สมัยหนึ่ง (พ.ศ. ๒๔๘๕) ทางกรมศิลปากรได้ไปปฏิรูปตัวสะกดหนังสือไทย พร้อม ๆ กับย้ายเมืองหลวง
จากกรุงเทพ ฯ ไปตั้งที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ในที่สุดสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุญัตติพระราชกำหนด
ระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์กับพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธบุรีมณฑลที่จังหวัดสระบุรี
(เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗

หรือตราประทับว่า “นครราชสีห์มา” สันนิษ
ฐานว่าคงจะมีผู้ไปพบสัตว์ใหญ่ชนิดหนึ่งเข้ามาในตำบลนั้น
จึงตั้งชื่อว่าเมืองที่มีตัวราชสีห์เข้ามา ชาวบ้านไม่รู้จึงก็เรียก
ว่า “โคราช” คือวังหลวง จนทุกวันนี้ แล้วต่อมาภายหลัง
คนที่ไม่รู้เค้าเดิมเลยอ่านเป็นว่า “นคร-ราช-สี-หมา”
ฟังไม่เป็นมงคล จึงได้เปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า “นครราชสีมา”
แปลว่าเมืองที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ความหมายกลับผิดกัน
ไปดังนี้

หรือตราประทับว่า “บุรีรัมย์” สันนิษฐานว่าคงจะมีผู้ไปพบชาว
บ้านในตำบลนั้นกำลังร้องเพลงเกี่ยวข้าวกันในเวลาทำงาน ก็ตั้งชื่อว่าเมืองที่
มีการร้องรำทำเพลง แล้วต่อมาภายหลังคนที่ไม่รู้เค้าเดิมคิดว่า “รำ” เป็น
อาหารหมู จึงได้ตั้งชื่อเสียใหม่ว่า “บุรีรัมย์” แปลว่าเมืองที่รื่นรมย์ อัน
มีความหมายใกล้เคียงกันโดยบังเอิญ

หรือตราประทับว่า “ปาจิมนบุรี” หมายถึงเมืองทางทิศตะวันตก และ “ปาจิมนบุรี” หมายถึงเมืองทางทิศตะวันออก คือจังหวัดปราจีนบุรีนั่นเอง ชาวไทให้เป็นที่สงสัยว่าเหตุใดเมืองเดียวกันจึงอยู่ทางทิศนี้ทิศนั้นก็ได้ แต่เมื่อสืบประวัติก็จะได้ทราบได้ว่าเมื่อครั้งขอมเป็นใหญ่ในดินแดนส่วนนี้ ถือว่าเมืองนี้อยู่ทางทิศตะวันตกของนครธม และเมื่อถึงสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ถือว่าเมืองนี้อยู่ทางทิศตะวันออกของกรุงศรีอยุธยา

หรือตราประทับว่า “พัตลุง” อันเป็นเมืองที่มีการแสดงเป็นประจำอยู่อย่างหนึ่ง เรียกว่า “หนังพัตลุง” แต่นานเข้าๆ ภาษาพูดกร่อนไปเหลือเป็น “หนังตลุง” และชื่อเมืองก็เปลี่ยนไปเป็น “พัตลุง” ดังนั้น ในชั้นหลังจะไม่มีทางรู้ได้ว่า “หนังตลุง” มีกำเนิดมาจากเมืองไหน หากมิได้เห็นตราประทับบนแสตมป์ดวงนี้

หรือตราประทับว่า “SINGORA” คือเมืองสงขลา ตอนแรกตั้งอยู่ที่อำเภอสทิงพระ (ชาวบ้านเรียกว่าเมืองสทิง) แล้วพวกพ่อค้าแล่นเรือเข้ามาแลเห็นเกาะที่ปากอ่าวคล้ายสิงห์หมอบก็เรียกว่าเมืองสิงหลา (อ่านว่า สิง-หะ-ลา) ซึ่งฝ่ายเราเห็นเป็นหนูกับแมวคือเกาะหนูและเกาะแมวอยู่หน้าหาดแหลมสมิหลาในปัจจุบันนี้ ต่อมาชาวมลายูออกเสียงเพี้ยนไปเป็น “เซ็งกอรา” แล้วกลายเป็น “ซิงกอรา” ตามสำเนียงฝรั่ง ปรากฏต่อมาว่าเมืองนี้ได้ย้ายมาตั้งที่บริเวณหัวเขาแดงปากอ่าวแล้วมาตั้งที่ตำบลแหลมสนฝั่งตรงข้าม ในที่สุดถึงรัชกาลที่ ๓ จึงได้ย้ายมาตั้งอยู่ในสถานที่ปัจจุบันนี้ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๘๕

✓ หรือตราประทับว่า “สุพนั” เมืองนี้เมื่อสืบประวัติไถลออกไปจึงได้ความว่าแรกเริ่มเดิมทีพระยาพานได้สร้างเมืองขึ้นบนฝั่งแม่น้ำท่าจีนให้ชื่อว่า “พนัธมนบุรี” ในระหว่างปี พ.ศ. ๑๔๒๐-๑๔๒๔ ต่อมาถึงสมัยพระเจ้ากาแตซึ่งเป็นเชื้อสายไทยมาจากมอญ ได้ให้พระญาติที่เป็นมอญทำการบูรณะวัดพระปาล์โลยก เมื่อทำการสำเร็จลงได้มีข้าราชการจำนวน ๒,๐๐๐ คน มีจิตศรัทธาเข้าอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาพร้อมกัน จึงได้เรียกชื่อเมืองเสียใหม่เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงข้าราชการเหล่านั้นว่า “สองพนับุรี” ภายหลังนานๆ เข้าก็เรียกเพี้ยนไปเป็น “สุพนั” ซึ่งไม่มีความหมายอะไร ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็น “สุพรรณ” แปลว่า ทอง และ “สุพรรณบุรี” แปลว่าเมืองทอง ตามลำดับ

หมายความว่าการเล่นแสตมป์ไม่ใช่เพียงจะสะสมเอาไว้เฉยๆ แต่จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้พร้อมกันไปด้วย ก็จะเกิดความเพลิดเพลินได้ความรู้กว้างขวางในด้านโบราณคดี ทำให้ไม่เบื่อเร็ว ยิ่งกว่านั้น หากค้นคว้าได้ประวัติอะไรมา ก็จะเกิดความภาคภูมิใจที่มีของดี ๆ พอดีจะออก

เขาได้ นอกจากนี้ トラประทับบนแสดมปฐ์นเก่า ๆ ยังทำให้เราได้รู้ว่าเมืองต่าง ๆ ของไทย แต่เดิมเรียกว่าอย่างไรและเปลี่ยนมาเป็นอะไร กันเช่น

เมืองน่าน-นครน่าน-น่าน เมืองแพร่-นครแพร่-แพร่ นครลำปาง-ลำปาง นครลำพูน-ลำพูน นครอินทร์-อำเภออินทร์บุรี นครเขื่อนขันธ์หรือนครเขื่อนขันธ์-อำเภอพระประแดง เมืองกระบี่-กระบี่ เมืองซุขัน-ศรีสะเกษ เมืองชนบุรี-ชลบุรี เมืองตากหรือระแหง-ตาก เมืองตราดหรือ KRAT-ตราด เมืองเลย-เลย เมืองสิงห์บุรี-สิงห์บุรี เมืองขอนแก่น-ขอนแก่น เมืองแกลง-อำเภอแกลง เมืองยาว-อำเภอยาว เมืองท่าบ่อ-อำเภอท่าบ่อ เมืองธัญบุรี-อำเภอธัญบุรี เมืองปาย-อำเภอปาย เมืองภูเวียง-อำเภอภูเวียง เมืองยวม-อำเภอขุนยวม เมืองยหริ่ง-อำเภอยะหริ่ง เมืองสังฆะ-อำเภอสังฆะ เมืองหลังสวน-อำเภอหลังสวน มณฑลกรุงเก่า-พระนครศรีอยุธยา มณฑลชุมพร-ชุมพร มณฑลราชบุรี-ราชบุรี

หรือที่เรียกผิดเพี้ยนกันไปก็มี เช่นปากเพรียว-สระบุรี PACKNAMPOH-นครสวรรค์ PETRIEW หรือ Patriew -ฉะเชิงเทรา บ้านมากแ่งหรือมากแ้ง-อุตรธานี ศรีสะเกษหรือศิริสะเกษ-ศรีสะเกษ Bangplasoi -ชลบุรี ขรแก่น-ขอนแก่น ศรีธรรมราชหรือนครศรีธรรมราช-นครศรีธรรมราช น.นายก-นครนายก แม่ฮ่องสรหรือแม่ฮ่องขร-แม่ฮ่องสอน สุโขไทยหรือสุโขทัย-สุโขทัย พระประถมหรือพระประทุมเจดีย์-นครปฐม PRATUMTANI หรือ PRATHUMTHANI หรือ PRADUMDHANI -ปทุมธานี อุไทยธานี-หรืออุไทยธานี-อุทัยธานี ร้อยเอ็จ-ร้อยเอ็ด ไซยนาท-ชัยนาท บางนะราหรือบาไย-นราธิวาส แม่ซอด-แม่สอด หล่มศักดิ์-หล่มสัก Paklat-พระประแดง คลองวังสุข-คลองวังสิต นครจันทิก-จันทิก

ที่ประทับตราว่า “ออฟฟิศสยาม” ก็มี “บางกอก” ก็มี ชื่อหลังนี้ได้มาจากพ่อค้าต่างค้ารวมกันทำการค้าอยู่ในตำบลหนึ่งซึ่งมีต้นมะกอกขึ้นอยู่ทั่วไปจนได้ชื่อว่า “บางมะกอก” แล้วภายหลังภาษาพูดคงจะกร่อนไปหรือว่าชาวต่างประเทศได้ยินมาอย่างนั้นจึงได้เรียกว่า Bangkok (อ่านว่า บาง-กอก) แม้คนจีนก็พากันเรียกว่า “มั่งก๊อก”

บางกอก
10.6.1900

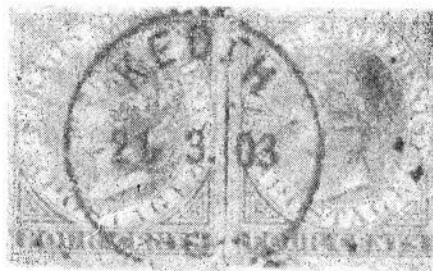
ตอน ๓

บัดนี้จะได้พูดถึงตราประทับบนแสดมปฐ์ซึ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ของชาติในตำแหน่งโบราณคดีต่อไป อาทิเช่น

ตราประทับว่า “หลวงพระบาง” แสดงว่าเมืองนี้แต่ก่อนรวมอยู่ในราชอาณาจักรไทย แล้วเราเสียให้กับฝรั่งเศสไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๗ เพื่อแลกเปลี่ยนกับเมืองตราดซึ่งถูกยึดครอง มาแต่ปี ร.ศ. ๑๑๒ ขณะนี้อยู่ในราชอาณาจักรลาว นอกจากนี้ ยังมีจังหวัดศรีเขต, ปากลาย, หาดพระยาต

หรือตราประทับว่า “BATTAMBONG,, “เสียมราบ” “ศรีโสภณ” ได้แก่มณฑลบูรพาของเราในสมัยนั้น แล้วเราเสียให้กับฝรั่งเศสไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๐ เพื่อแลกเปลี่ยนกับอำนาจศาลสำหรับคนในบังคับฝรั่งเศสที่เป็นชาวเอเชียให้มาขึ้นศาลไทย ขณะนี้อยู่ในประเทศกัมพูชา นอกจากนี้ ยังมีจำปาศักดิ์, โพลิน, มงคลบุรี, พนมเปญ หนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ฝ่ายเราเจรจาขอปรับปรุงเส้นเขตแดนเสียใหม่ แต่ฝรั่งเศสไม่ตกลงด้วย ก็เกิดสงครามอินโดจีนขึ้น เราตีได้ ๔ จังหวัดคือพระตะบอง, พิบูลสงคราม, จำปาศักดิ์, ลานช้าง แต่โดยที่ญี่ปุ่นเข้าเป็นผู้ไกลเกลี่ยแล้วภายหลังเป็นผู้แพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง เราจึงต้องคืน ๔ จังหวัดนี้ให้กับฝรั่งเศสไปอีกครั้งหนึ่ง

หรือตราประทับว่า “KEDAH” “KALANTAN” “PERLIS” (กับอีกเมืองหนึ่ง TRENGGANU) ได้แก่มณฑลมลายูของเราในสมัยนั้น แล้วเราเสียให้กับอังกฤษไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๒ เพื่อแลกเปลี่ยนกับอำนาจศาลสำหรับคนในบังคับอังกฤษทั้งหมดให้มาขึ้นศาลไทย นอกจากนี้ ยังมีคูลิม, โกตาบารู, กัวลาลุมปะา หนึ่ง เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเมืองเหล่านี้ได้กลับเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย รวมทั้งรัฐเซียงตุงและเมืองพานซึ่งเรายึดไว้ได้ จนถึงกับพิมพ์แสตมป์ออกใช้โดยเฉพาะ ๒ ชุดในราคาเดียวกันเป็นเงิน

CENTS แต่เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงฝ่ายเราประกาศว่ามีได้มีภาวะสงครามอันแท้จริงกับอังกฤษ เมืองเหล่านี้จึงกลับคืนไปอยู่กับอังกฤษตามเดิม อีกประการหนึ่ง ควรจะได้พิจารณาแสตมป์ที่เราใช้มาใช่ว่าเป็นการถูกต้องหรือหาไม่คือควีน วิกตอเรียสองดวงติดคู่ประทับตราว่า “KEDAH” ลงวันเดือนปี ค.ศ. ๑๙๐๓ กับ

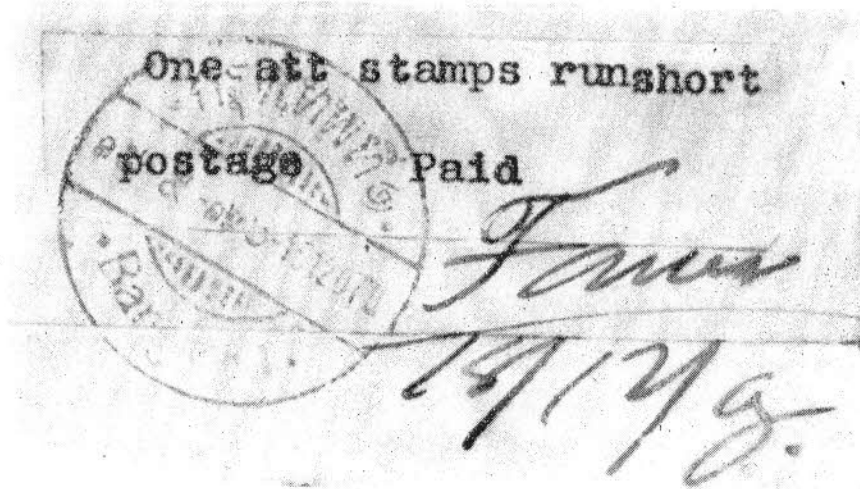
กิงยอร์จที่ห้า ๓ ดวงติดซ้อนกันประทับตราว่า “ไทย...” ถึง ๒ ตรา (คำว่า “บุรี” ตกกระกษาที่ลอกออกไป) ซึ่งแสดงว่าใช้ในตอนที่ยังรวมอยู่ในราชอาณาจักรไทย เพราะว่าเราเพิ่งมาเสียไปภายหลังเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๔ จึงนับว่าเป็นหลักฐานอย่างดี ซึ่งผู้เขียนบังเอิญได้มาด้วยความซอกแซกแท้ ๆ โดยที่ได้ผ่านสายตามาหลายคนก่อนแล้วแต่ไม่มีผู้ใดสนใจกันเพราะเห็นว่าไม่ใช่แสตมป์ไทย

ฤชากรแก้ว ก็นำศึกษาเบื้องหลังของดวงแสตมป์มีใช้น้อย กล่าวคือแสตมป์นี้ปกติใช้เป็นค่าธรรมเนียมศาลและที่ดิน เป็นดวงแคบแต่หัวสูงมาก สีเทาอมเขียว พิมพ์บอกชื่อไว้ตอนบนถ้าไม่เคยรู้มาก่อนก็จะอ่านว่า “รียากอน” มีราคาตั้งแต่ ๑ อัฐถึง ๑๖ อัฐ และ ๑ บาทถึง ๘๐ บาท (ดวงใหญ่บางราคาที่พิมพ์สอติดสีตรงที่บอกราคา) แล้วนำเฉพาะราคา ๑๐, ๒๐, ๔๐ บาท รวม ๓ ดวงมาแก้เป็น “Siam Postage” ในราคา ๑๐, ๒๐, ๔๐ Ticals ตามลำดับ และได้แก้ถึง ๓ ครั้ง แต่ละครั้งเครื่องหมายข้างหลังคำว่า Ticals ไม่เหมือนกัน คือครั้งแรกแก้เครื่องหมายเป็นจุกลม ครั้งที่สองแก้เป็นขีด (ไม่ใช่จุลภาค) ครั้งที่สามแก้เป็นจุดโ่ง (ไม่เหมือนมหัพภาค) ทั้งนี้เนื่องจากในเดือนเมษายนปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ชาวจีนที่มาพำนักหรือทำการค้าอยู่ในเมืองไทยพากันส่งข่าวสารถึงทางบ้านเป็นจำนวนมากๆ ก็มีใบบอกว่ารับเป็นธุระรวบรวมใบบอกแล้วรวมห่อฝากส่งทางไปรษณีย์ไปยังเมืองจีน (บางห่อถึง ๗๕๐ ฉบับ) จำต้องใช้แสตมป์ราคาสูงปิดห่อ (ไม่ได้ปิดเรียงฉบับ) แต่ขณะนั้นเรามีอย่างสูงเพียงหนึ่งบาท กำลังสั่งพิมพ์ชุด “พระบรมรูปทรงม้า” มีราคา ๑ บาทถึง ๔๐ บาทยังไม่ตกเข้ามา จึงต้องนำแสตมป์ฤชากรมาแก้ไขไปพลางก่อน มาในระยะหลังนี้จะหาให้ครบชุดที่แก้แต่ละครั้งไม่ได้เสียแล้ว เพียงแต่ครบชุด๓ราคาไม่ว่าจะเป็นแก้ครั้งใดปะปนกันยังซื้อขายกันในราคาถึง ๔-๕,๐๐๐ บาท (ที่ไม่ได้ประทับตราขีดฆ่า) แต่โชคดีที่ผู้เขียนเสาะหามาได้ครบชุดทั้ง ๓ ครั้ง (รวม ๙ ดวง) เพราะว่าได้สะสมมาเป็นเวลา ๕๐ กว่าปี และยังได้มาอีกดวงหนึ่งเรียกว่า “ตัวตลก” คือช่องไฟระหว่างคำที่แก้ตอนบนกับตอนล่างชิดกันหน่อย ทำให้ส่วนหนึ่งของคำว่า “Siam” แฉกล่างติดขึ้นมาด้วย นอกจากนี้อีกดวงหนึ่งประทับตราซ้อนหัว SWATOW วันเดือนปีชัดเจน เป็นตรารับซึ่งควรจะประทับบนห่อส่วนอื่น (คงจะดีพลาด)

ของแทนหนึ่งอัฐ นี่ก็เป็นอีกอย่างหนึ่งอันควรแก่การศึกษา เพราะเหตุว่าเป็นของที่ไม่ได้ปิดแสตมป์แต่ก็มีค่าแก่นักเล่นแสตมป์เป็นอย่างมาก ด้วยเป็นของหายากโดยมิใช่ชั่วระยะเวลาอันสั้นคือวันที่ ๕ ถึง ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ เนื่องจากในตอนนั้นแสตมป์ราคา ๑ อัฐ ขาคือลงทั้งที่เป็นแสตมป์พิมพ์ใหม่และที่นำแสตมป์ราคาสูงๆ มาแก้ไข ทางกรมจึงอนุมัติให้นายไปรษณีย์ ๔ นายจากที่ทำการไปรษณีย์ ๓ แห่ง รับฝากจดหมายโดยเก็บเงินฉบับละหนึ่งอัฐไว้จนครบ ๖๔ อัฐ ก็ซื้อแสตมป์ราคา ๖๔ อัฐ มาปิดกระดาษประทับตราขีดฆ่าเก็บไว้เป็นรายได้ต่อไป และเขียนข้อความเป็นภาษาไทยหรืออังกฤษลงไว้แล้วลงชื่อประทับตราประจำวัน บางทีก็ใช้พิมพ์ติดบนกระดาษแล้วนำมาปิดหรือว่าใช้ตรายางประทับ มีข้อความทำนองเดียวกัน ในภาษาไทยใช้ว่า

“แสตมป์ ๑ อัฐ ไม่มีได้ใช้แสตมป์ใหญ่ฆ่าแทน” หรือ “ได้เสียค่าแสตมป์ ๑ อัฐแล้ว” หรือ “ไม่มีแสตมป์ปิด เพราะแสตมป์หนึ่งอัฐไม่มี” ในภาษาอังกฤษใช้ว่า “One att stamps runshort postage Paid” หรือ “1 att stamp run short Postage Paid” ข้อความกับลงชื่อใช้หมึกสีดำบ้าง

สีแกงบ้าง สลักสีกันบ้าง ส่วนนายไปรษณีย์ก็มี ปณ. ๕ “มานิตย์” หรือ “Manit” คือขุนสนธิสารนันท์ ปณ. ๑ “นายพื่อน” หรือ “Fawn” คือหลวงวิวิธนาการ และ “รัชการ” หรือ “Rayakarn” คือพระรัชการบัญชา ปณ. ๒ “นายฟัก” หรือ “Fack” คือพระสวณะเศรษฐสุนท การเล่นซอง แทนหนึ่งอัฐนี้จะต้องเก็บไว้ทั้งซองในสภาพที่สมบูรณ์อย่างเดียวกับ “ซองวันแรก”

